

**Ольга ГОМІЛКО**

**ГЛОБАЛЬНІСТЬ СВІТУ  
ТА ЄДНІСТЬ ДУМКИ:  
ЗА МАТЕРІАЛАМИ  
ПОЗАЧЕРГОВОГО СВІТОВОГО  
ФІЛОСОФСЬКОГО КОНГРЕСУ  
(ДЕЛІ, ІНДІЯ,  
15-17 ГРУДНЯ 2006 РОКУ)\***



*Стаття присвячена огляду роботи Позачергового світового філософського конгресу на тему "Філософія в епоху формування глобального світу", організованого Міжнародною федерацією філософських товариств. Конгрес відбувся в Делійському університеті. Понад тисячу учасників склали студенти та викладачі індійських університетів та філософи з різних країн світу. Протягом роботи конгресу були проведені три пленарні засідання — "Глобальне суспільство для миру та прогресу: проблеми та перспективи", "Роль науки, технології та економіки у формуванні глобального світу" та "Мистецтво, література та мораль як чинники єдності людства"; чотири симпозиуми — "Майбутнє цивілізації у постмодерному світі", "Буддизм та соціальний порядок", "Філософія є глобальною чи регіональною?", "Філософія та якість життя у постмодерному світі"; три спеціальні засідання з проблем біоетики, індійської філософії, прав людини з особливим акцентом на універсальність прав жінок у глобальному контексті, сім круглих столів, сім тематичних секцій.*

Світова філософська спільнота живе наповненим подіями життям. Серед останніх можна назвати позачерговий світовий філософський конгрес (Interim World Philosophy Congress — IWPC) "Філософія в епоху формування глобального світу" (Philosophy in the Emerging Age of Global Society). Він відбувся у Делійському університеті з 15 по 17 грудня 2006

---

\* Див. третю сторінку обкладинки.

року. Його організатором виступила Міжнародна федерація філософських товариств (International Federation of Philosophical Societies — FISP), зокрема її члени — індійські філософські організації — Індійський філософський конгрес (Indian Philosophical Congress), Індійська рада філософських досліджень (Indian Council of Philosophical Research), Центр цивілізаційних студій (Center for Studies in Civilizations), а також Міжнародна рада з питань філософії та гуманітарних наук ЮНЕСКО. Очолили оргкомітет конгресу відомі індійські професори — Бхуван Шандель (Bhuvan Chandel), котра на той час виконувала обов'язки віце-президента Міжнародної федерації філософських товариств, та Санті Нас Чатопадхайя (Santi Nath Chattodhyay), президент індійського філософського конгресу (Indian Philosophical Congress).

Учасників конгресу, що приїхали до Індії із різних країн світу, налічувалось понад тисячу. На жаль, з України, як і з Росії та Болгарії, було лише по одному представнику. Тоді як Китай, Північна Корея, Південна Корея, Туреччина делегували численні групи філософів. Основну кількість учасників цього заходу склали викладачі та студенти індійських університетів. Незважаючи на те, що українських філософів було мало, інтерес до України серед учасників був помітним. Можна було вкотре переконатися, наскільки "українські" проблеми набули "глобального" характеру. Спілкування з колегами з інших країн загострювало почуття відповідальності за наші як філософські, так і політичні реалії. Це волелюбне зібрання переконливо доводило, що "світ тісний", особливо сучасний. А тому жити, усамітнівшись у своїй провінційності та недолугості, як більшість в Україні воліє робити, виявляється марним сподіванням.

Вартий уваги той факт, що цей конгрес став справою не тільки філософів, а набув помітного загально-громадського значення. Свідченням цього стало те, що уряд Індії та інші індійські освітні, науково-культурні та комерційні структури виступили його активними організаторами. Внаслідок спільних зусиль робота конгресу набула того особливого колориту, що зробив конгрес незабутньою подією. Варто згадати, що проведення IWPC збіглося з роботою 81 сесії чергового Індійського філософського конгресу, що значно збільшило кількість його учасників, а відповідно — і клопотів. Мушу зізнатися, що перші враження були неоднозначними. Приїхавши заздалегідь на відкриття конгресу до кампусу Делійського університету, була вражена відсутністю ознак звичної для подібних заходів підготовчої метушні. Здавалося, що крім гарного білборду більше нічого не свідчило про наближення початку роботи світового філософського конгресу. Але рівно о десятій годині дивним для мене чином все почало працювати справно — не було запізнь із початком роботи засідань, дотримувався регламент, вчасно та смачно були нагодовані люди, була запропонована цікава культурна програма. Хоча заради справедливості потрібно сказати, що певні моменти в організації роботи кон-

гресу викликали подив — деколи відверто бракувало дотримання європейських стандартів. Так, не всі запрошені учасники знайшли свої імена у програмі конгресу (що, зрозуміло, не могло не засмутити), не всі обіцянки мали зобов'язуючий характер. Але попри все, головна мета була досягнута — створення гарного настрою учасників та сприятливої атмосфери для спілкування.

Індія — багатолюдна, яскрава та загадкова країна з древніми традиціями та специфічним сьогоденням. Участь великої кількості індійських студентів та викладачів у роботі конгресу засвідчувала це на кожному кроці. Скрізь можна було побачити гомінливих людей переважно у національному та релігійному вбранні, нерідко босоніж, з щирими посмішками, неприхованим інтересом до інших людей та нестандартними міркуваннями про філософію та світ навколо. Пряний запах страв у повітрі, рясно прикрашений живими квітами вражаючих розмірів Новий конвенційний центр університету, зелений килим трави навколо нього та тепла сонячна погода посилювали яскравість вражень.

Не дивно, що такі умови сприяли жвавому спілкуванню, котрому у роботі конгресу надавалось особливе значення. Адже метою Делійського конгресу було започаткування нового проекту FISP щодо зближення різних традицій мислення, які умовно позначаються Сходом та Заходом, або Азією та Європою. Ось чому Індія виявилась невинуватим місцем проведення цього філософського заходу. Наступний XXII світовий філософський конгрес також відбудеться на азійському континенті — у Сеулі, столиці Південної Кореї. Вперше Азія стає господарем чергового світового філософського конгресу.

Нагадаю місця та дати проведення світових філософських конгресів, котрими опікувалася Міжнародна федерація філософських товариств. Так, Париж став першим містом, де у 1900 році розпочав роботу Перший світовий філософський конгрес. Далі були такі міста як: Женева (II-й 1904 р.), Гейдельберг (III-й 1908 р.), Болонья (IV-й 1911 р.), Неаполь (V-й 1924 р.), Оксфорд (VII-й 1930 р.), Прага (VIII-й, 1934 р.), Париж (IX-й 1938 р.), Амстердам (X-й 1948 р.), Брюссель (XI-й 1953 р.), Венеція (XII-й 1958 р.), Мексика (XIII-й, 1963 р.), Відень (XIV-й 1968 р.), Варна (XV-й, 1973 р.), Дюссельдорф (XVI-й 1978 р.), Монреаль (XVII-й, 1983 р.), Брайтон (XVIII-й 1988 р.), Москва (XIX-й, 1993 р.), Бостон (XX-й, 1998 р.) та Стамбул (XXI-й, 2003 р.).

Як бачимо, Україна ще чекає на свою чергу. Адже Український філософський фонд, котрий представляє громадянське всеукраїнське об'єднання філософів, є також членом Міжнародної федерації філософських товариств. То ж побажаємо Українському філософському фонду, як поки що єдиному в Україні філософському об'єднанню, що є учасником цієї федерації, успіхів у досягненні того, щоб наша країна також стала місцем всесвітньої зустрічі філософів. Як на мене, то проведення такого кшталту філософських заходів на пострадянських теренах має свої перспективи.

Адже осмислення в контексті світової думки досвіду тоталітарних практик мислення та їх посттоталітарних трансформацій сприяє відкриттю нових горизонтів розуміння людського мислення, а тому є вельми продуктивною справою. Зауважу, що вибір країни-господарки здійснюється завдяки конкурсів регіональних членів FISP на черговому світовому конгресі. Вже відомо, що Афіни отримують естафету у Сеула. Отже, країна народження філософії — Греція — приймає XXIII всесвітній філософський конгрес.

Наразі ж до такої зустрічі готується Південна Корея. Відтак, азійський контекст буде визначати зміст XXII Конгресу. Його тематичне осереддя має скласти критичне осмислення відмінних європейській традиції філософських інтерпретацій та культурних ідентичностей. Звідси назва наступного конгресу — "Переосмислення філософії сьогодні" (Rethinking Philosophy Today). Його мета — визначити роль філософії у досягненні порозуміння у сфері людського мислення на глобальному рівні. Її досягнення також сприяє вирішенню власне "європейських" проблем мислення. Адже розбіжності, непорозуміння та певна несумісність існують серед чисельних теоретичних напрямків сучасної західної філософії. Загострення критичності та самодостатності окремих філософських дискурсивних практик є небезпечним феноменом з огляду на можливість ігнорування їх надбань. А тому, звернення до "азійського" контексту може сприяти не лише інтегративним процесам у сфері людського мислення у глобальному обширі, але й стати каталізатором вирішення власне "європейських" філософських проблем.

Проголошена постмодерном відмова від "єдиного" трансцендентального мислення певним чином легітимує вседозволеність та свавілля думки, що, врешті-решт, може позбавити філософію майбутнього. То ж недарма основні цілі XXII конгресу спрямовані на те, щоб, враховуючи досягнення людської думки у різних її сферах та різних культурних контекстах, довести важливість філософії у сучасному світі. Обґрунтування відповідальності та визначення функцій філософії в епоху глобальних перетворень має стати внеском до вирішення таких викликів сучасності, як то: загострення міжцивілізаційних конфліктів, зростання у світі нерівності, несправедливості та бідності, економічних та екологічних загроз та тероризму. Більш очевидним стає той факт, що наш сучасний мультикультурний та технонауковий світ потребує нового типу мислення. Не виключено, що "азійський" контекст сприятиме його визначенню. Але це є перспективи на майбутнє. Повернемося до того, що відбувалось на конгресі в Делі у грудні 2006 року.

Визнання однозначного впливу у сучасному світі, з одного боку, науково-технічних та економічних чинників, а з іншого — ідейних та духовних, визначило його зміст. Відтак, програма конгресу зосередилася на розгляді взаємодії зазначених вище чинників як в їх історичній ретроспективі, так і з огляду перспективи глобальних цивілізаційних перетво-

рень. Структура програми визначалася таким чином. Крім вступного за заключного засідання були проведені три пленарні засідання, чотири симпозиуми, три спеціальних засідання, сім круглих столів та сім секцій. Проведення засідань та симпозиумів у форматі "відкритого мікрофону" дозволило широкому колу учасників взяти участь у дискусіях. Круглі столи та секції були призначені для обговорення питань невеликими групами дослідників. Така конфігурація роботи конгресу надала можливість охопити значну кількість проблем та надати можливість максимально висловитися його учасникам.

В інавгураційному вітанні один з провідних індійських мислителів С. Н. Чатопадхайя закликав розглядати глобальну трансформацію цінностей через звернення до поняття локального. Він стверджував, що подібно до єдності макрокосмосу та мікрокосмосу глобальне та локальне виявляють напрямок духовного (spiritual) поступу сучасного людства. На відкритті конгресу серед промовців також були професор Діпак Пентал (Deerak Pental), віце-президент Делійського університету; президент FISP Пітер Кемп (Peter Kemp) та генеральний секретар FISP Вільям Макбрайт (William McBride). На важливості цього філософського зібрання та його високому публічному статусі наголосила у своєму вітанні почесна гостя конгресу мер Делі Шейла Дикшіт (Sheila Dikshit).

Три пленарні засідання, що мали назви: "Глобальне суспільство для миру та прогресу: проблеми та перспективи", "Роль науки, технології та економіки у формуванні глобального світу" та "Мистецтво, література та мораль як чинники єдності людства" визначили основні напрямки обговорень питань. На першому пленарному засіданні виступили Єрсу Кім (Yersu Kim, голова організаційного комітету XXII конгресу з Південної Кореї) з доповіддю "Культурний синтез та формування спільних цінностей"; Паулін Хаунтонджі (Poulin Houtondji) з Беніну з доповіддю "Глобалізація, якою вона є та якою має бути" та іспанський філософ Дж. Мостерін (Jesus Mosterin) з доповіддю "Приймаючи виклик: цілі та завдання глобальної філософії".

Так, відповідаючи на питання: "Чому для проведення наступного світового філософського конгресу обраний "азійський контекст"?", Є. Кім звернувся до сучасного досвіду економічного зростання азійських країн, котрий відбувся в умовах відмінного від західного типу мультикультуралізму. "Якщо розквіт азійської економіки не є випадковим історичним епізодом, то Азія засвідчить свою спроможність виробляти такі культурні синтези, котрі відповідають сучасній дійсності та можуть бути прийняті всім людством", — зауважив південнокорейський філософ. Відхід від параметрів західних культурних синтезів становить, згідно з його думкою, головну умову подолання людством глобалізаційних викликів. Проте це в жодному випадку не означає повернення до основ традиційних азійських культур. Так само, як Західна культура свого часу забезпечила людство продуктивними культурними настановами, так і азійська цивілізація

спроможна сьогодні відіграти стрижневу роль у їх формуванні. Є. Кім запропонував переглянути історію концептуальних рішень Заходу аби виявити ті цінності, актуалізація котрих дає змогу подолати породжені цими рішеннями цивілізаційні проблеми. Йшлося не лише про азійські чи ісламські цінності, а й ті європейські ідеї, що стосуються екзистенційної природи людини. Адже те, що об'єднує різні культури та цивілізації на рівні спільних цінностей життя, має історичну та теоретичну перспективу. "Важливість завдання філософії — розкрити культуротворчий потенціал таких цінностей. Його вирішення залежить від того, чи зможе людство досягти такої "розмови", у котрій всі співбесідники рівні", — зробив висновок промовець.

Паулін Хаунтонджі, презентуючи африканську філософію, обґрунтував тезу про те, що справжня глобалізація світу ще не відбулася. Те, що наразі називають глобальним суспільством, є насправді лише породжений новим колоніальним режимом європейського імперіалізму значний дисбаланс та нерівність культур. Згідно з його думкою, цей процес можна датувати ще часами європейських завоювань XIV століття. Африка тоді потрапила у сферу інтересів Європи. Сучасна глобалізація, будучи їх історичною формою, здійснює підкорення західною цивілізацією вже інших культур. Подолати експансію Заходу в змозі світ, що створюється завдяки об'єднанню та розвитку не-західних культур. Так може виникнути інший тип глобалізації, що породить альтернативний світ.

Дж. Мостерін у своїй доповіді запропонував шлях до об'єднання людства через звернення до науки як феномену, що у сучасну добу набув універсального значення. На його переконання, релігія та ідеологія вже не спроможні допомогти людству подолати культурну кризу, що породжує відчуття ціннісної дезорієнтації. А тому єдиними його рятівниками залишаються наука та філософія. Проте філософія має відмовитись від традиційної парадигми. Її завданням стає радикальна зміна у напрямку інтеграції із сучасними науковими досягненнями, особливо це стосується досліджень про ген та когнітивних наук. Створена на основі наукових ідей філософія зобов'язана запропонувати нові концепти та підходи. Інтегрована з наукою філософія стає глобальною, оскільки є доступною та зрозумілою людству загалом. Формування нового типу філософії має здійснюватись не лише через апеляцію до науки, а й завдяки зверненню до фундаментальних понять стародавніх вчень східних культур (Індії, Китаю тощо). Адже проблеми, пов'язані з перенаселенням планети, екологічною кризою, збройними конфліктами, міграцією та тероризмом не можуть бути вирішені ні зусиллями традиційної західної думки з її акцентом на антропоцентризмі, ні зусиллями сучасних окремих країн. Ось чому необхідно подолати не лише класичну парадигму філософування, але й їх роз'єднання. Як досягти останнього може відповісти політична філософія нового типу, наголосив доповідач. У сфері побудови нових форм життя Дж. Мостерін запропонував також звернутися до досвіду тра-

диційних східних вчень. Особливого значення він надав уявленням класичної індійської думки про злиття людини з космосом. "Глобальна філософія повинна сконцентруватися на формуванні космічної свідомості, в центрі якої знаходиться насолода моментом земного життя та любов до всіх живих істот", — зробив висновок іспанський філософ.

Друге пленарне засідання розпочалося доповіддю філософа з Німеччини Ханса Ленка (Hans Lenk) "Перспектива глобалізації як виміру: наука та економіка". Згідно з його думкою, глобалізація не є гомогенним феноменом. Вона має розглядатися щодо різних сфер життя як багатовимірне явище. Адже, якщо взяти до уваги галузь інформаційного забезпечення, то те, що Індія забезпечує світ 40 % спеціалістів із комп'ютерної техніки, що останнім часом вона експортує більше програмного комп'ютерного забезпечення, ніж Європейський Союз загалом, а також те, що щорічно 100 000 індійських спеціалістів стають співробітниками американських компаній, то цю країну можна вважати найбільш "глобалізованою". Отже, про "глобалізацію" краще говорити як про теоретичний конструкт, завдяки якому думка намагається осмислити динаміку розвитку сучасного світу, аніж як про реальний феномен. Можна навіть вважати, що глобалізація є ідеологічним концептом, завдяки якому гіпостезується лише частковий сектор загальної динаміки світу — економіка — подаючи її у вигляді соціального феномену, що визначає стан сучасного світу загалом. Тоді як глобалізація, згідно з думкою доповідача, є процесом взаємодії, взаємообміну та взаємозалежності різних суспільств, традицій, культур, стилів життя, внаслідок чого виявляється не лише єдність, але й роздільність людства. А тому використовувати у філософії "економічну" версію глобалізації як універсальну є непродуктивно. Саме тому доповідач окреслив одне з пріоритетних завдань сучасної філософської думки — синтетичну концептуалізацію сучасної глобалізації. Для його вирішення доповідач запропонував звернутися до поняття "глобалізація відповідальності" (globalization of responsibility). Воно має виконати як теоретично інтегруючу, так і практично захисну функцію.

Друга доповідь "Абсолютність та відносність: сучасна філософія у стародавні часи" була виголошена також філософом із Німеччини Вільгельмом К. Езлером (Wilhelm K. Essler). Вона була присвячена аналізу інноваційного значення ідей давньоіндійської думки у сучасній філософії. На його думку, поняття містичного ("das Mystische") у Вітгенштайна та "atman" у Яжнавалкі (Yajnavalkya) збігаються за змістом. Цей факт він пов'язав із тим, що наприкінці XIX століття завдяки перекладу Паулом Дойзеном (Paul Deussen) німецькою мовою добуддійських текстів, вони стали доступні Вітгенштайну і справили на нього значний метафізичний вплив. Проте, наголосив доповідач, механізм цього впливу не слід тлумачити спрощено. Тут важливо враховувати наявність у мисленні та мові семантично недескриптивної точки, котра передбачає існування супермета-мови (super-meta-language). Остання уможливорює абсолютність по-

гляду у рецепції іншокультурних текстів. К. Езлер зауважив, що предметом сучасного філософського дослідження має стати саме феномен такої супер-мета-мови.

"Наука, технологія та економіка: деякі сучасні тривоги" — це назва останньої доповіді другого пленарного засідання, котра була виголошена індійським філософом А. Рахманом (A. Rahman). Останній переважно сконцентрував свою увагу на турботах сучасного людства щодо: все більшого виробництва штучних предметів; комодифікації людського тіла та освіти; проблем довкілля та надексплуатації природних ресурсів.

Третє пленарне засідання відкрилось виступом американського філософа Дж. Марголіса (Joseph Margolis) "Глобальне та універсальне". Останнє він визначив як таке, що є в культурі суттєвим, незмінним, субстанційним, недемонстраційним та таким, що не потребує легітимації з боку науки або моралі. Тоді як глобальне, у розумінні Дж. Марголіса, подає абсолютизацію якоїсь однієї сфери сучасного життя (це може бути мистецтво, релігія, література), внаслідок якої глобальне виявляє тенденцію до гегемонії та колонізації інших сфер життя.

"Етичні знання для єдності людства" — це назва доповіді Івани Кучурадї (Ioanna Kucuradi), відомого філософа з Туреччини, яка тривалий час очолювала FISF. Загальновідомо, що "конфлікт культур" або, іншими словами, — "зіткнення цивілізацій" становить актуальну проблему сучасної думки. Доповідачка озвучила запропоновані сучасною філософською думкою способи її вирішення. По-перше, це покладання надій на здійснення діалогу між культурами або цивілізаціями, в якому вбачається антидот цивілізаційним зіткненням та конфлікту. Цей підхід є одним із найбільш поширених. По-друге, розвиток "глобальної етики", котра ґрунтується на позаконфліктних настановах та нормах, що є спільними для людства загалом, також розглядається як засіб уникнення цивілізаційних суперечок. Проте І. Кучурадї наголосила, що ані діалог, ані моральні коди не можуть подолати небезпеку "зіткнення цивілізацій". Вона означила перспективу у виробленні універсальних філософських знань про природу людини (особливо у сфері філософської етики та прав людини), завдяки яким стає можливим формування людської ідентичності відповідно до вимог єдності людства. Отже, тут йдеться про розробку нової метафізики людини, котра має закласти підґрунття нової "фізики" життя людства.

Також на третьому пленарному засіданні була заслухана доповідь Ту Веїнга (Tu Weiming), професора Гарвардського університету "Втілені знання: тіло, серце/розум та дух у естетиці та етиці конфуціанства". Вона була присвячена аналізу глобального значення конфуціанства, що, власне, є "локальним" знанням. Аналіз, що був озвучений у доповіді, спирався на ідею про досвідну природу знань. Ця ідея у конфуціанстві є серцевиною філософії самовдосконалення людини. Розглядаючи останню як багатовимірну сутність, конфуціанський підхід унеможливорює інтелектуальний запит без наявності досвідного його обґрунтування. А тому, щоб



питання було поставлене як універсально значиме, воно має спочатку бути легітимоване "персональним" практичним сенсом. Американський філософ пояснив, у чому полягає відмінність між "персональним" та "приватним". "Персональне" він визначив як відкрите та публічне знання (це може бути ідея, погляд, враження, пам'ять), тобто таке знання, яким можна ділитися, котре можна обговорювати, давати йому публічну оцінку тощо. Перехід від "приватного" до "персонального" здійснюється, на думку Т. Веінга, завдяки процесу постійного самовиявлення тілесного та духовного вдосконалення людини. Важливо, що тілові людини у цьому процесі надається принципова роль: як найбільш чуттєва сутність воно спроможне "запалювати людський вогонь", — вважається у конфуціанстві. Така його здібність сприяє залученню людини у трансформаційні та живильні процеси всесвіту. "Формування власного тіла відповідно до Небес, Землі та міріад речей — становить одну з базових духовних вимог конфуціанства", — нагадав доповідач. А тому спершу людину потрібно розглядати як чуттєву тілесну істоту, що робить її відкритою всьому світу, а вже потім бачити в ній раціональну сутність. Очевидно, що епістемологічна настанова конфуціанства, в основі якої є тілесний досвід, принципово відрізняється від європейської, для котрої cogito є стрижневим визначенням. Завдання сучасної філософії американський філософ вбачає у визначенні шляхів взаємної реконфігурації різних метафізичних традицій (зокрема, конфуціанства та західної філософії).

Обговорення головних тем конгресу також відбулося під час роботи чотирьох симпозіумів: "Майбутнє цивілізації у пост-модерному світі", "Буддизм та соціальний порядок", "Філософія є глобальною чи регіональною?", "Філософія та якість життя у пост-модерному світі" та двох спеціальних засідань, котрі були присвячені проблемам біоетики, індійської філософії та прав людини з особливим акцентом на універсальність прав жінок у глобальному контексті. (Свій виступ на тему "Філософський дискурс в Україні: посттоталітарна ситуація та глобальний світ" я зробила на тематичній секції "Філософія у Євро-Азійському світі"). Обсяг статті не дозволяє подати у цьому огляді всі виступи. Однак наостанок хочу ознайомити з виступами, котрі були зроблені на заключному симпозіумі конгресу "Філософія та якість життя у пост-модерному світі". Це доповіді Майї Куле (Maija Kule), філософа з Латвії, та китайського філософа Кванга Канга (Ouyang Kang). Цікавим буде ознайомлення з тим, як філософи зі спільним комуністичним досвідом осмислюють сьогодення.

Доповідь М. Куле "Постмодерн Європи: три форми життя" була присвячена дослідженню таких життєвих форм сучасної Європи, як вгору (upward), вперед (forward) та на поверхні (on the surface). Їх аналіз доповідачка розпочала з тези про те, що ставлення до простору, часу, системи цінностей, мови, розуму та тіла фіксуються через певні повсякденні життєві настанови. Саме зазначені вище форми життя, згідно з її думкою, визначають тип мислення та рецепцію цінностей сучасної Європи. Так,

виток форми життя вгору М. Куле пов'язала з християнством, з його прагненням до небесних висот та притаманним йому відчуттям стабільності, ієрархічності й традиції. Європейське архітектурне середовище, що значною мірою зберегло стрімкі форми вгору, є також живильним ґрунтом цієї життєвої форми. Тоді як життєва форма вперед знайшла своє обґрунтування у капіталізмі, для якого економічне зростання є визначальним. Прогрес, розвиток дедалі більше стають поняттями, що виражають його суть. На поверхні М. Куле розглянула в контексті аналізу постмодерного потоку подій, що позбавлені цілей та сенсу та як такі, що набули поширення у світі. Життя на поверхні тяжіє до штучного, виштовхуючи природне (у сенсі достеменного), при цьому швидке витіснене повільне, прекрасне — потворне тощо. Класичні цінності не визначені. Тоді як філософська думка губиться у відповіді щодо легітимності традиційних цінностей, норм, ідеалів. Стан суспільства, коли речі правлять людьми, а ідеї стають ідеологією, на думку М. Куле, сприяє зміцненню технологічної та військової могутності Європейського Союзу, але ставить під загрозу саму ідею Європи. Так, завдяки глобалізації життя на поверхні починає проникати в інші культури та цивілізації, руйнуючи їх власні засади. Звідси посилення з їх боку опору всьому західному. (До речі, такий настрій можна було відчутися і у багатьох виступах на конгресі). Вироблення інших форм життя, наприклад, в глибину може визначити європейську перспективу. Доповідачка зауважила, що думка М. Гайдеггера про те, що поет найчіткіше чує голос буття, може відіграти особливу роль у цьому процесі.

Інакше визначає наш час китайський філософ у своїй доповіді "Глобалізація та сучасний розвиток марксистської філософії". В ній К. Канг ставить питання про теоретичну розробку класичним марксизмом проблеми глобалізації. Існуючі в китайській філософії погляди не заперечують того, що феномен глобалізації відомий класичному марксизму. Про це свідчить ідея марксизму щодо набуття історією світового характеру. Питання полягає лише в тому, наскільки повною ідеєю глобалізації була в ньому осмислена. Адже сучасна марксистська філософія має справу з незнайомим класикам марксизму феноменом. Відповідно глобалізація постає у марксистському вченні як нова проблема. В інших соціально-культурних умовах вона розглядається як глобальна та унітарна форма функціонування капіталу. К. Канг зауважив, що це визначення глобалізації не суперечить основним положенням класичного марксизму. Адже ґрунтовно проаналізована у марксизмі інтернаціоналізація капіталу вже заклала фундамент сучасної глобалізації капіталу. Як наслідок останньої відбувається його деідеологізація. Визначення сучасного капіталу як деідеологізованої сутності дозволяє, згідно з думкою китайського філософа, уникнути ідейних суперечностей у марксистському обґрунтуванні економічних зрушень сучасного Ки-

таю. "Інтерпретація глобалізації у сучасній марксистській філософії Китаю демонструє її творчий розвиток", — зробив висновок К. Канг.

Окрім згаданих доповідей, конгрес був представлений багатьма цікавими та ґрунтовними обговореннями, гострою полемікою. Все це створило особливий образ Делійського конгресу. Він залишиться в історії світових філософських конгресів як такий, де взаємодія різних типів мислення у пошуку шляхів подолання викликів, перед якими стоїть людство в епоху глобальних перетворень світу, постала як актуальне та значуще завдання. Як побажання організаторам конгресу можна було б висловити таке. Були очікування на участь у ньому більшої кількості відомих світових імен. Діалог між індійською (східною взагалі) та західною думками міг би набути внаслідок роботи конгресу більш конкретних форм втілення, а післяконгресова робота (так зване follow up) могла б бути результативнішою. Загалом атмосфера конгресу та його змістовна спрямованість створили плідне підґрунття для роботи чергового світового філософського конгресу в Сеулі.

**Ольга Гомилко. Глобальность мира и единство мысли: по материалам Внеочередного мирового философского конгресса (Дели, Индия, 15-17 декабря 2006 года)**

Статья посвящена обзору работы Внеочередного мирового философского конгресса на тему "Философия в эпоху формирования глобального мира", организованного Международной федерацией философских обществ. Конгресс состоялся в Делийском университете. Больше тысячи участников конгресса составили философы из разных стран мира, а также преподаватели и студенты индийских университетов. Во время работы конгресса было проведено три пленарных заседания — "Глобальное общество для мира и прогресса: проблемы и перспективы", "Роль науки, технологии и экономики в формировании глобального мира" и "Искусство, литература и мораль как факторы единства человечества"; четыре симпозиума — "Будущее цивилизации в постмодерном мире", "Буддизм и социальный порядок", "Является ли философия глобальной или региональной?", "Философия и качество жизни в постмодерном мире"; три специальных заседания по проблемам биоэтики, индийской философии и прав человека с акцентом на универсальность прав женщин в глобальном контексте, семь круглых столов и семь тематических секций.

***Olga Gomilko. Global World and Unity of Thought: Proceedings of Interim World Philosophical Congress (New Delhi, India, 15-17 December, 2006)***

The article is devoted to reviewing an Interim World Philosophical Congress, with the theme "Philosophy in the Emerging Age of Global Society" and sponsored by the Indian member societies of Federation Internationale des Societes de Philosophie (FISP). It was held in New Delhi at the Convention Center of Delhi University. There were over 1000 participants, including students and faculty members from many parts of India and philosophers from number of foreign countries. There were three plenary sessions ("Global Society for Peace and Progress: Problems and Prospects"; "Science, Technology and Economy in Shaping Global Society" and "Art, Literature and Ethics for Unity of Mankind"), four symposia ("Future of Civilization in the Post-Modern World"; "Buddhism and Social Order"; "Is Philosophy Regional or Global?"; and "Philosophy and quality of Life in the Post-Modern World), three special sessions (on bioethics, on Indian philosophy, and on human rights with special focus on universal rights of women in the global context), seven round tables, and seven sections meetings for contributed papers.